

kansojen kehityksen ongelmat siten, että kukin niistä voisi historiallisessa kotimaassaan saavuttaa todellisen itsemääräämisoikeuden.

Tahdomme uskoa, että Venäjän federaation Korkein neuvosto kuulee äänitämme. Toivomme, että kukin suomalais-ugrilainen kansa voisi, vapaasti kulttuuriaan kehittäen, antaa oman panoksensa ihmiskunnan kulttuurin hyväksi.

Suomalaisia fennougristeja Transilvaniassa

Suomalaisille Debrecenin kansainvälisen fennougristikongressin osanottajille oli tarjottu mahdollisuus tehdä kongressin jälkeen viiden päivän tutustumisretki Romanian unkarilaisalueille. Osanottajia tuli täysi bussillinen, 43 henkeä, useimista Suomen yliopistokaupungeista.

Romanian-retki ei ollut tieteellinen tutkimusmatka vaan ensi sijassa turistimatka. Transilvaniassa ei kuitenkaan liene viime aikoina vierailut niin suurta suomalaisten fennougristiikan tutkijoiden ryhmää edes turisteina, joten retkestä on paikallaan lyhyesti raportoida Virittäjän palstoilla.

Matka oli varsin pitkä kierros Transilvanian ja Baanaattialueen eri osiin. Matka tehtiin reittiä Debrecen—Nagyvárad (Oradea)—Kolozsvár (Cluj-Napoca)—Marosvásárhely (Tîrgu Mureş)—Temesvár (Timișoara)—Debrecen. Matkaan sisältyi myös yhden päivän kierros Transilvanian sisäosiin, jossa pysähdyttiin Segesvárin (Schässburg, Sighișoara) ja Székelyudvarhelyn kaupungeissa. Matkan järjesti romanialainen matkatoimisto, ja ryhmää johti englantia puhuva romanialainen opas, joten näkökulma Transilvanian kysymyksiin oli ensi sijassa romanialainen. Opas esitti sanotta-

vansa kuitenkin varsin hienotunteisesti ja arimpia kysymyksiä välttään.

Alueen unkarilaisväestön tilanne näytti kaksijakoiselta. Toisaalta näkyi useita ensimmäistä vuotta ilmestyviä unkarinkielisiä lehtiä ja kuulimme, että Kolozsvárin yliopiston unkarin kielen laitokseen oli voitu ottaa lisää opiskelijoita. Toisaalta romanialainen kiihkokansallinen Vatra Romaneasca -järjestö oli sekin näkyvästi esillä. Välikohtauksia kieliryhmien kesken on alueella tunnetusti joulukuun 1989 vallanvaihdoksen jälkeen ollut, ja Marosvásárhelyssä paikalliset unkarilaiset olivat kertoneet ryhmämme jäsenille, että unkarin puhuminen julkisella paikalla pimeään aikaan saattoi olla vaarallista. Kirjakaupoissa myytiin Unkarin imperialismia käsittelevää julkaisua, joka oli ilmestynyt keväällä 1990.

Suomalaiseen kaksikielisyyteen totuttua yllätti se, että useimmilla seuduilla unkarin kieli ei ollut missään julkisissa kilvissä näkyvissä, vaikka asukkaista huomattava osa saattoi olla unkarilaisia. Poikkeuksena matkareitillämme oli tässä suhteessa Hargitan lääni, jossa sijaitsevat mm. Székelyudvarhelyn kaupunki ja Korondin tunnettu keramiikkakylä. Siellä kaikki viralliset kilvet olivat kaksikielisiä, romaniankielinen teksti ensimmäisenä.

Jotkut ryhmämme jäsenet tapasivat Schässburgissa myös Transilvanian saksalaisen väestön jäseniä. Kävi ilmi, että saksalaisten tilanne on pulmallinen: varsinkin Ceausescun kukistumisen jälkeen muutto Saksaan on kiihtynyt, mikä huonontaa jäljelle jäävien saksalaisten asemaa.

Maisemiltaan Transilvania osoittautui maineensa veroiseksi. Kylät olivat sieviä, ja maaseudun vanhanaikaista tunnelmallisuutta lisäsivät tiheään näkyvät hevosajopelit ja pelloilla laumojansa vartioivat paimenet ja paimenkoirat.

Romanian uusimman historian vaiheet olivat kaikkialla näkyvästi esillä. Kaupunkeihin oli pystytetty joulukuun 1989 muistomerkkejä. Ryhmällämme oli tilai-

Katsauksia

suus käydä myös joulukuun tapahtumissa tunnetuksi tulleen unkarilaispiispan László Tókésin kirkossa Temesvárossa. Senkin seinään oli jo ehditty kiinnittää monikielinen muistolaatta. Uutena iskulauseena näkyi siellä täällä »Alas kommunismi!» Talojen katoilla näkyi taa-jaan iskulauseita, joissa aikaisemman hallinnon aikana oli ollut teksti »Eläköön Romanian sosialistinen tasavalta!». Nyt niistä oli poistettu aina sana *sosialistinen*, joskus myös *tasavalta*. Kaadetut kirjaimetkin saattoivat olla vielä katolla näkyvissä.

Romanian muuttumisesta kertoo joka tapauksessa se, että tällainen matka oli mahdollista järjestää. Parhaat kiitokset kaikille niille, joiden ansiosta retki toteutui.

HEIKKI HURTTA

Helsinki—Saransk—Timjaševo: retki Volgan-takaisiin mordvalaiskyliin

Helsingin yliopiston suomalais-ugrilaisen laitoksen ensimmäinen vieraileva sukukielten lehtori, ersämordvalainen Nina Aduškina ehdotti alkuvuodesta 1990, että hänen suomalaiset oppilaansa osallistuisivat mordvalaisten opiskelijoiden murreretkelle seuraavana kesänä. Ehdotus otti heti tulta, ja me neljä halukasta, Arja Ahlqvist, Riho Grünthal, Anni Linkola ja Merja Salo, ryhdyimme järjestelemään matkaamme. Saranskin yliopistosta saatiin rehtorin allekirjoittama hyvin väljästi muotoiltu kutsu, jolla meille myönnettiin kulttuurinvaihtoviusumit toivotuksi ajaksi.

Lähdimme Helsingistä torstaina kesäkuun 28:ntena yöjunalla Moskovaan, jossa vietimme perjantaipäivän kirja-

kauppoja kierrellen. Yksi karttamyymäläkin osui matkan varrelle, mutta Mordvan karttaa ei sieltä löytynyt, niin kuin ei myöhemmin Saranskistakaan. Illalla astuimme Moskovan Kasaanin-asemalta, yhdeltä kaupungin yhdeksästä asemasta, Mordovija-nimiseen junaan. Lauantai-aamuna saavuimme Saranskiin. Alun toistakymmentä tuntia kestäneen juna-matkan aikana taivalta taittui 642 km. Asemalla meitä oli vastassa kaksi ersäläistä yliopiston opettajaa, leirimme tuleva emäntä Aleksandra Grebneva ja Mihail Mosin, joka toimi 80-luvun alussa Tampereella pari vuotta venäjän lehtorina ja kävi siinä sivussa kerran viikossa Helsingissä opettamassa ersämordvaa. Mosin oli vasta nimitetty uudeksi vertailevan kielitieteen professoriksi. He kuljettivat meidät majapaikkaamme keskustan Saransk-hotelliin.

Lyhyen virkistäytymistuokion jälkeen meitä tultiin hakemaan yliopistolle. Meille oli järjestetty ruokailu hienossa kabinetissa, minkä jälkeen vierailimme pikaisesti mordvan kielten laitoksen tiloissa sekä dekanaatissa. Mihail Mosin on myös dekaani ja toinen saman laitoksen opettaja, mokšatar Nina Agafo-nova varadekaani. Laitoksen johtajalle, professori Dmitri Tsygankinille luovutimme viralliset tuliaisemme, Suomalais-ugrilaiselta Seuralta pyytämämme neljä sarjaa kahdeksanosaista Mordwinische Volksdichtungia. Teokset otettiin hyvin innostuneesti vastaan — niitä ei heidän kirjastossaan ollutkaan ennestään. Myöhemmin iltapäivällä kiiruhdimme vielä yliopiston rehtorin Suharevin vastaan-otolle.

Sunnuntaiksi oli suunniteltu tutustumista museoihin. Sitä ennen kävelimme kapean Saranka-joen rannalla ruutanoiden onkijoita katsellen. Saransk on perustettu v. 1641 Saranka- ja Insar-jokien yhtymäkohtaan, mistä kulkivat valtatie Krimiltä Kasaaniin ja Kaspianmerta ympäröiviltä aroilta Moskovaan. Insaria emme nähneet, sen sijaan pistäydyimme Puškinin puistossa. Se on paitsi huvipuisto maksullisine laitteineen myös